

DOKUMENTI*

Raziskovalni skupnosti Slovenije
Sekciji za jezikoslovne in literarne vede
Ljubljana

POROČILO KATEDRE ZA ZGODOVINO SLOVENSKE KNJIŽEVNOSTI (NA FILOZOFSKI FAKULTETI) O STANJU STROKE IN DELOVNEM NAČRTU

Temeljna izhodišča

Naše pedagoško delo, ki danes zajema poleg rednega visokošolskega študija še dveletni podiplomski študij in mentorstvo doktorskih disertacij, ni in ne sme postati rutinske narave, če hoče zadostiti svojemu temeljnemu namenu. Biti mora v nenehni živi zvezi z učiteljevim osebnim znanstveno raziskovalnim delom, kar v našem poljažaju pomeni, da mora izhajati iz novih raziskav in interpretacij slovenske slovstvene preteklosti in sodobnosti. O takem delu, ki je pri naši stroki na univerzi že dolga tradicija, sprti pričajo tudi objavljenе razprave in obsežnejša osebna ali skupinska strokovna dela, ki nazorno kažejo, kaj raziskujejo in uče fakultetni delavci in kakšni delovni procesi potekajo na matični katedri stroke. Javne publikacije predstavljajo pri vsakem univerzitetnem učitelju tisto vrsto dela, kjer znanstvena in pedagoška prizadevanja predstavljajo spojeno, nedeljivo enoto. Posebnost takega in tako izpostavljenega dela je, da v svojih teoretskih in metodoloških osnovah ne more ostajati pri starem, temveč mora nenehoma loviti korak z razvojem literarne vede v svetu in z živimi potrebami domačega življenja. Skratka, slovenska univerzitetna literarna zgodovina danes ne more biti — in tudi v preteklosti v vseh boljših primerih ni bila — zgolj reproduktivna, temveč izrazito kreativna veda. To je pglavlatvno merilo, po katerem je treba soditi njeno današnje stanje, njene načrte in njene jutrišnje možnosti.

Glavna težava pri taki zamisli in naravi literarne zgodovine kot fakultetne stroke pa je njeno kadrovsko »ozko grlo«. Fakulteta namreč lahko nastavlja svoje učitelje in so-

delavce oziroma njih število le po pedagoško-količinskem ključu, se pravi po številu ur in slušateljev, ne pa tudi po potrebah, ki jih ukazuje nujno in nenehno znanstveno aktiviranje stroke. S tem pa seveda ni omejevano samo znanstveno, temveč z njim vred tudi kreativno pedagoško delo.

Zavedajoč se opisanega položaja so predstavniki naše katedre v desetletju 1960—1970 nekajkrat poskušali prebiti zid preprostega pedagoškega pragmatizma in si z ustanovitvijo ustreznega in funkcionalnega znanstvenega inštituta pri fakulteti ali kje drugje skušali zagotoviti primerno in trajno raziskovalno zaledje, ki bi s smotno organizacijo najnujnejše dokumentacijske službe in izvedbo specialnih raziskav zagotavljalo primeren potek raziskovalnih nalog, ki jih zahteva razvoj stroke in še posebej razvoj stroke na univerzi, ki se ne sme zadovoljiti z znanstvenim konzerviranjem stroke. Vsi ti naši poizkusi so iz več razlogov, ki so nam danes razvidni, a jih ne bi bilo koristno navajati, ostali doslej brez realnega uspeha.

1971—1974: v doglednem času bo ta problem, ki je dozorel res do zadnje meje, treba razrešiti in znanstvenim delavcem naše katedre zagotoviti zanesljivo organizirano inštitutsko zaledje, pri čemer računamo na pomoč Raziskovalne skupnosti.

Kadrovska stanje

Katedra ima danes 5 znanstvenih delavcev, od katerih so 3 habilitirani univerzitetni učitelji in 2 asistenta z daljšo delovno dobo, tako da njuno habilitacijo predvidevamo v naslednjih dveh letih.

1971—1974: šele v dveh, treh letih bodo torej izpolnjena vsa po sedanjem pedagoškem ključu oziroma urniku rednega pouka utemeljena učiteljska mesta. Hkrati in takoj za tem bo treba skrbeti za dotok mlajšega kadra, t. j. novih asistentov.

* Prim. Marja Boršnik, *Prispevek k zgodovini organizacije slovenističnega inštituta*, JIS IX (1963-64), str. 26—31; Marja Boršnik, *Uvodne besede k diskusiji o dosežkih in problemih sodobne slovenske literarne zgodovine*, JIS XV (1969-70), predvsem str. 102 in 103. (Ured.)

Dolgoročne naloge

Izrazito individualnih delovnih načrtov, ki so vedno bili in bodo zelo bistvena stran naše znanstvene dejavnosti, tu seveda ni mogoče opisati niti natančneje predvideti, čeprav je z njimi treba računati in jim omogočati sprotno vključevanje v projekte slovenske Raziskovalne skupnosti. V tem dokumentu navajam samo teme, ki imajo ali dobivajo obeležje kolektivnega, k skupnemu in večjemu cilju naravnane delo. Sem spadajo naslednje teme:

1) *Zgodovina slovenske književnosti*, strukturirana po razvoju literarnih zvrsti. Teamsko delo. Predviden čas izdelave: 1972—1982.

Razvojna logika stroke, vrsta že objavljenih del pa tudi kurzov univerzitetnih predavanj kaže, da znaten del slovenske literarne zgodovine prehaja od tradicionalne monografsko opisne zasnove k novemu, žanrskemu in ob njem tipološko strukturalnemu raziskovanju snovi. Načrtovana zgodovina naše literature po zvrsteh bi bila naraven, smiseln, uresničljiv in hkrati tudi daljnosežen korak vede naprej.

1971—1974: uskladitev dosedanjih rezultatov individualnega dela v skupno zasnovo; tej zasnovi prirrediti organizacijo pomožnega inštitutskega dela (potrebna dokumentacija, vrsta specialnih študij) in formulacija prvih poglavij. Za inštitutsko delo bi potrebovali vsaj 5 strokovnih sodelavcev, ki pa bi sodelovali tudi pri drugih delovnih načrtih.

2) *Slovensko narodnoosvobodilno pesništvo (1941—1945)*. Teamsko delo ob sodelovanju slušateljev diplomantov. Izdaja komentiranega gradiva v več knjigah in s spremno študijo. Predviden čas: 1971—1981.

Zadnji čas je, da se lotimo sistematičnega zbiranja, evidentiranja in obravnave zelo obsežnega pesniškega gradiva, ki je nastalo med narodnoosvobodilnim bojem. Velik del besedil je v arhivih, velik del pri še živečih in danes neznanih avtorjih ali pri njihovih bližnjih ljudeh. Mnogo je tudi anonimnega. Doslej opravljeno delo: evidentirano in komentirano je obsežno gradivo, zbrano iz arhivov primorskih partizanskih enot pa tudi iz ohranjenih in neobjavljenih rokopisnih zbirk.

1971—1974: nadaljnje zbiranje in urejanje gradiva s potrebnimi poizvedbami in komentarji. Potrebovali bi sredstva za kritje materialnih izdatkov (papir, popisni formu-

larji, kseroks kopije gradiva, iskanje po terenu itd.) in enega strokovnega sodelavca.

3) *Zgodovina slovenske slovstvene vede* (od Trubarja do danes).

Tega, nujno skupinskega dela, ki pa bi bilo zelo potrebno za domače in mednarodne strokovne potrebe, bi se lahko lotili samo s pomočjo več zunanjih in notranjih sodelavcev inštituta.

1971—1974: organizirati sodelavce, napraviti temeljno zasnovo dela in opraviti prvo fazo dokumentacijskih priprav (specialno bibliografijo).

Tekoče redno delo (ki je poleg predavanj in seminarjev v zvezi z raziskovalnim delom):

1) *Periodični tisk*

Uredništvo literarnozgodovinskega (kot jezikoslovnega) dela *Slavistične revije* (znanstvenega časopisa za jezikoslovje in literarne vede, ki ga izdaja Slavistično društvo Slovenije) ter *Jezika in slovstva* (strokovne revije, ki jo prav tako izdaja Slavistično društvo), je v rokah fakultetnih delavcev. Obe reviji izhajata redno in prinašata tudi razprave in sestavke, ki nastajajo ob našem raziskovalnem in pedagoškem delu.

1971—1974: nadaljnje izhajanje obeh revij, priprava nekaterih temeljnih tém (npr. periodizacija in poimenovanje obdobjev v slovenski literarni zgodovini), ki so potrebne javne razprave in globljega pretresa.

2) *Seminar za tuje slaviste*

Poletni seminar za tuje slaviste, ki se ga udeležuje okoli 80 gostov, je poleg znanstvenega tiska in kongresnih ter drugih strokovnih srečanj glavni most naše vede v tujino. Tretjino predavanj prevzema literarna zgodovina, izpolnijo pa ta program zvečine fakultetni delavci. Predavanja niso zgolj informativna, temveč poskušajo tujim strokovnjakom predstaviti tudi globljo in specifično problematiko naše stroke ter z njimi menjavati dognanja in izkušnje.

1971—1974: nadaljevanje in vsakoletno organiziranje seminarja.

Sklepi

Poglavitni problem katedre za zgodovino slovenske književnosti in njenih delavcev je v potrebi, ustanoviti primerno in inštitutsko organizirano raziskovalno zaledje. Dosedanja poskusi, da bi prišli do take, ustrezno or-

ganizirane raziskovalne podlage, niso uspeli, tudi tisti ne, s katerimi smo aprila 1970 želeli vplivati na inštitutski program SAZU (predlog za pripravo delovnih sekcij: za zgodovino slovenske literature po zvrsteh, za zgodovino slovenske slovsstvene vede, za zgodovino slovenskega verza, za specialne bibliografije itd.). Izkušnje kažejo, da naš pogled na stvari in iz tega izhajajoči delovni načrt zahtevata svoje znanstveno organizacijsko središče. Pojav je naraven in kaže, da je razvoj stroke dosegel stopnjo,

ko je treba ne le evidentirati, temveč tudi podpreti več njenih vzporednih in specifičnih raziskovalnih središč. V interesu stroke bi bilo usklajevanje in dopolnjevanje njihovih različnih delovnih programov. Vse drugo pa je v njeno škodo.

Ljubljana, dne 20. oktobra 1971.

Prof. dr. Boris Paternu
predstojnik katedre za slovensko
književnost,
Filozofska fakulteta v Ljubljani

PISMA ZAVODU ZA ŠOLSTVO OB PREDLOGIH ZA NOVE OSNOVNOŠOLSKE IN SREDNJEŠOLSKE UČNE NAČRTE — II

1

Kako ravnamo s srbskohrvatskim (hrvatskosrbskim) jezikom v slovenskih osnovnih šolah?

Srbskohrvatskemu (hrvatskosrbskemu) jeziku smo v naših šolah že pred vojno posvečali premalo skrbi, ne kar se tiče števila tedenskih ur, pač pa kar zadeva učni kader. Na to vprašanje se je gledalo z največjo malomarnostjo. Uvoženi, po večini slabi učitelji, slabi metodiki in še slabši poznavalci predmeta, z zaostalim življenjskim in družboslovnim nazorom, niso mogli priboriti jeziku naših sodržavljanov kot učnemu predmetu potrebne avtoritete med učnimi predmeti, niti niso mogli prikupiti predmeta svojim učencem. Pogosto je šel o njih glas, da prihajajo k nam s posebnimi nalogami. Te naloge so bile dokajkrat kar vidne. Ker so bili sami brez trdne strokovne in znanstvene usposobljenosti, se je polagoma v šolskih kolektivih, pri šolskih vodstvih in prosvetnih oblasteh izoblikovala misel, da ta predmet lahko poučuje vsakdo, zlasti če je odslužil vojake in če po rojstvu ni Slovenec.

Narodnoosvobodilna vojna je premagala zgrešeno teorijo o »jugoslovanskem« jeziku s »slovenskim dialektom«, odpravljena je bila miselnost, da bi en narod vladal drugemu; složno, v bratski povezanosti in enakopravnosti smo začeli izgrajevati novo Jugoslavijo. Na naši najvišji znanstvenovzgojni ustanovi so si prizadevali, da bi vzgojili in usposobili tudi dovolj domačih učiteljev, ki bi z naprednim življenjskim konceptom ter zadostno znanstveno orientacijo razlagali jezik in književnost bratskih narodov v naših šolah. Žal so ti na-

pri začeli zadevati ob resne ovire. Odgovorni dejavniki so kazali vedno manj volje, da se otresejo stare miselnosti in laksnega odnosa do tega predmeta. Šolska vodstva so dokajkrat zaupala pouk srbskohrvatskega jezika neusposobljenemu učitelju in pri številnih naših »reformah« se je predmet čedalje bolj umikal iz učnih načrtov, dokler ni prišel do tega, na čemer je danes: v srednjih šolah ga praktično ni več, v osnovni šoli pa je reduciran na 1 (reci in piši eno) tedensko uro v 4. razr., v nadaljnjih razredih pa je to »fakultativni« predmet, tudi s po eno uro.

O resnosti takega načrta je seveda težko govoriti. Ne bom se zadrževal na besedilu učnega načrta za srbskohrvatski (hrvatskosrbski) jezik, ker bi to zahtevalo več prostora, kot mi ga je dano na voljo. Omenim naj le nekaj podrobnosti. Pri sestavi načrta za ta predmet se odgovorni ljudje niso posvetovali ne s katedro za hrvatskosrbski (srbskohrvatski) jezik in za srbsko ter hrvatsko književnost, niti ne s katedro za pedagogiko na filozofski fakulteti, pač pa so pritegnili k sestavi načrta sodelavca iz druge republike, sodelavca brez fakultetne kvalifikacije za srbskohrvatski jezik. Vse to kaže, da še živi stara miselnost, češ da je Slovenija nekakšna kolonija v jugoslovanskih relacijah, da za Slovenijo ni potrebna fakultetna kvalifikacija iz hrvatskosrbskega jezika, da za Slovenijo zadostuje že »nacionalno poreklo« namesto diplome.

V načrtu je rečeno, da ocena iz srbskohrvatskega jezika ne more vplivati na splošno oceno učenca. Praktično vzeto, iz tega predmeta ni ocen. Kakšna bo potem učna vnema prenekaterega učenca, si lahko mislimo. Nadalje je predmet dosledno imeno-